

תקציר פסק הדין הולינגסוורת' נ' פרי¹

נעם וינר*

א. השאלה המשפטית. ב. רקע עובדתי ומשפטי. ג. דעת שופטי הרוב.
ד. דעת שופטי המיעוט. ה. סיכום.

א. השאלה המשפטית

בערכאה קמא, נשאלה השאלה אם רשאית מדינת קליפורניה לאסור נישואי בני זוג בני אותו מין עקב תיקון לחוקת המדינה שהתקבל במשאל עם.² עם זאת, בית המשפט העליון לא דן כלל בשאלה מהותית זאת, אלא בשאלה פרוצדוראלית של זכות עמידה.

ב. רקע עובדתי ומשפטי

ב-2008 קבע בית המשפט העליון של מדינת קליפורניה כי שלילת הזכות להינשא מבני זוג בני אותו המין נוגדת את הזכות לשוויון בפני החוק שמקנה המדינה לאזרחיה.³

מאוחר יותר, באותה השנה, יזמו כמה אזרחי מדינת קליפורניה (היוזמים) הצעה לקיום משאל עם.⁴ לפי ההצעה תשונה חוקת המדינה באופן שתתיר אבחנה בין בני זוג הטרוסקסואליים וכל בני זוג אחרים בכל הקשור לשוויון במוסד הנישואין. הצעת התיקון, אשר כונתה Proposition 8, עברה ברוב קולותיהם של אזרחי המדינה וזכותם של בני זוג שאינם הטרוסקסואליים להינשא נשללה בשנית.⁵

בני הזוג פרי עתרו לבית המשפט הפדרלי בטענה שהתיקון לחוקת קליפורניה, אשר התקבל בעקבות אישור Proposition 8, נוגד את התיקון ה-14 לחוקה האמריקנית. התיקון אוסר בין היתר על המדינות לפגוע

¹ Hollingsworth v. Perry, No. 12-144, 2013 U.S. LEXIS 4919 (June 26, 2013).
* עו"ד, משרת במחלקה המשפטית במטה האומות המאוחדות בניו-יורק. העמדות והדעות המובעות ברשימה זו אינן משקפות בהכרח את עמדות ודעות מזכירות האו"ם.
² Perry v. Schwarzenegger, 704 F. Supp. 2d 921 (ND Cal. 2010) (להלן: פרשת Schwarzenegger).
³ Marriage Cases, 43 Cal. 4th 757 (2008).
⁴ Cal. Const. art. II § 9.
⁵ פסק דין של בית המשפט העליון של מדינת קליפורניה אישר את תוקף משאל העם. Straus v. Horton, 46 Cal. 4th 364 (2009).

בזכויות אזרחיהן ללא משפט ובאופן לא שוויוני.⁶ המשיבים בעתירתם של בני הזוג פרי היו מושל מדינת קליפורניה, היועץ המשפטי של קליפורניה, וכמה בעלי תפקידים אחרים אשר בסמכותם להוציא לפועל את חוקי הנישואין במדינה.

אלא מאי? המשיבים בעתירתם של בני הזוג פרי החליטו שלא להגן על התיקון שהתקבל במשאל העם.⁷ בעקבות זאת, אישר בית המשפט המחוזי (הערכאה הנמוכה ביותר בסולם הפדרלי) ליוזמי התיקון להצטרף לדיון ולהגן על התיקון בפני בית המשפט.⁸ בסוף המשפט הכריע בית המשפט המחוזי כי התיקון אינו חוקתי ואסר על יישומו.⁹

מושל קליפורניה, היועץ המשפטי של המדינה, ויתר המשיבים בעתירה נמנעו מלערער על פסק דינו של בית המשפט המחוזי לבית המשפט לערעורים.¹⁰ בעקבות זאת, פנה בית המשפט לערעורים לבית המשפט העליון של מדינת קליפורניה על מנת שזה יכריע אם חוקת קליפורניה מתירה ליוזמים להיכנס בנעליהם של בעלי התפקידים המסרבים להגן על התיקון ולהגן עליו בערכאת הערעור. בית המשפט העליון של מדינת קליפורניה קבע כי על פי חוקת קליפורניה רשאים היוזמים להגן על התיקון.¹¹

לאחר שמיעת הערעור, קבע בית המשפט לערעורים לגופו של עניין כי התיקון לחוקת קליפורניה אינו חוקתי.¹² היוזמים הגישו בקשה לצו בירור לבית המשפט העליון, וזה קיבל את הבקשה.¹³

ג. דעת שופטי הרוב

כאמור לעיל, בית המשפט העליון לא דן בעתירה לגופו של עניין, אלא קבע כי למערערים אין זכות עמידה בפניו.¹⁴ דעת הרוב, שנכתבה על ידי השופט הראשי רוברטס, אליו הצטרפו השופטים סקליה, גינסבורג, ברייר וקגן, קבעה כי לבתי משפט פדרליים סמכות, על פי החוקה, לדון אך ורק בסכסוכים ממשיים.¹⁵ סכסוכים כאלה

6 פרשת Schwarzenegger, לעיל ה"ש 2.

7 פרשת Perry, לעיל ה"ש 1, בעמ' 7.

8 שם.

9 פרשת Schwarzenegger, לעיל ה"ש 2, בעמ' 1004.

10 פרשת Perry, לעיל ה"ש 1, בעמ' 7.

11 Perry v. Brown, 52 Cal. 4th 1116, 1127 (2011).

12 Perry v. Brown, 731 F.3d 1052 (9th Cir. 2012).

13 פרשת Perry, לעיל ה"ש 1, בעמ' 9.

14 שם, בעמ' 2.

15 שם, בעמ' 9.

מתקיימים רק כאשר לצד העותר או המערער זכות עמידה הנובעת מפגיעה ממשית בזכות המוגנת על ידי חוקת ארצות-הברית.¹⁶

על פי שופטי הרוב, סעיף III בחוקת ארצות-הברית ותקדימי בית המשפט העליון לאורך שנים קובעים כי עצם אי-אכיפת חוק כלשהו, איננו מקנה לאינדיבידואלים זכות עמידה כעותרים ציבוריים בפני בית המשפט.¹⁷ צמצום זכות העמידה נועד לשמור על יחסי הכוחות בין הרשות השופטת והרשויות המחוקקת והמבצעת (הרשויות הפוליטיות).¹⁸

שופטי הרוב קבעו כי לבני הזוג פרי הייתה עילה לעתור לבית המשפט המחוזי, שכן זכותם להינשא ולהקים משפחה, זכות מהותית, נפגעה בעקבות התיקון לחוקת קליפורניה.¹⁹ משנתקבלה עתירתם של בני הזוג פרי, קמה למדינת קליפורניה זכות ערעור (אותה ניתן לממש באמצעות בעלי התפקידים השונים המייצגים אותה) שכן האינטרס שלה כריבון נפגע כאשר התיקון לחוקתה הוכרז כלא חוקתי (מתוקף הכפיפות של חוקות המדינות לחוקה הפדרלית).²⁰

אך למערערים, יוזמי התיקון, אין כל זכות ערעור שכן הם אינם צד לסכסוך וממילא לא נפגעו זכויותיהם. ומכיוון שהעותרים פרי זכו בעתירתם, ומשלא קמה למערערים זכות ערעור, הרי שלא נותר כל סכסוך לדון בו.²¹

שופטי הרוב פסקו כי אמנם על פי חוות הדעת של בית המשפט העליון של מדינת קליפורניה, למערערים זכות עמידה בפני בית המשפט בקליפורניה. אך בית המשפט לא מינה אותם לנציגי המדינה,²² וזכות עמידה בפני בתי המשפט של מדינת קליפורניה איננה מקנה זכות עמידה בפני בתי המשפט הפדרליים.²³ לפיכך, ולמרות טענתם אין היזמים רשאים להיכנס בנעליה של המדינה.

לפיכך, פסקו שופטי הרוב, אין בין המערערים ובין המשיבים סכסוך שפיט. משנתקבלה ההכרעה בבית המשפט המחוזי, זכות הערעור עמדה למדינת קליפורניה ולה בלבד. על כן לא הייתה למערערים כל זכות עמידה בפני בית המשפט לערעורים, וגם לא בפני בית המשפט העליון.²⁴

שם	16
שם, בעמ' 10.	17
שם	18
שם	19
שם, בעמ' 11.	20
שם, בעמ' 7.	21
שם, בעמ' 18-19.	22
שם, בעמ' 20.	23
שם, בעמ' 21.	24

כפועל יוצא של הכרעה זאת, קבעו שופטי הרוב כי הכרעתו של בית המשפט המחוזי תקפה, וקביעתו שלפיה התיקון לחוקת קליפורניה נוגד את חוקת ארצות-הברית תקפה אף היא. פסק דינו של בית המשפט לערעורים בטל שכן לא הייתה לו סמכות לדון בערעור.²⁵

ד. דעת שופטי המיעוט

את דעת המיעוט כתב השופט קנדי, אליו הצטרפו סוטומאיור, תומאס, ואליוט. אלה טענו ששופטי הרוב שגו פעמיים.

ראשית, טענו ששגו שופטי הרוב בכך שלא הכירו בזכותן של המדינות השונות לקבוע מי זכאי לעמוד במקומן בבית המשפט הפדרלי.²⁶ ושנית טענו ששגו שופטי הרוב בכך שלא התייחסו כראוי לתפקידו של משאל כאמצעי לעקיפת הרשויות הפוליטיות כאשר אלה אינן משקפות את רצון הבוחר. שכן, טענו שופטי המיעוט, אם לרשויות הפוליטיות יכולת לגרום לביטולו של משאל עם על ידי הימנעות מהגנת תוצר המשאל בבית המשפט, הרי שכלי דמוקרטי זה מתרוקן במידה רבה מתכולתו.²⁷

שופטי המיעוט לא טענו שעל הרשויות הפוליטיות להגן על תיקון שהתקבל במשאל עם אם לדעתן הוא נוגד את החוקה הפדרלית. אך לדידם, על בית המשפט הפדרלי העליון להכיר במי שיזם את החוקה כבעל צד לסכסוך אשר זכות מזכויותיו נפגעו, במיוחד כאשר חוקת המדינה מכירה בו ככזה.²⁸

שופטי המיעוט אף הוסיפו, בשולי הדברים, כי הכרעת הרוב לא הותירה את הסמכות לדון בנושא חשוב זה בידיהן של הרשויות הפוליטיות, אלא הותירה אותו בידיו של בית המשפט המחוזי.²⁹ כך, אפשרו שופטי הרוב לבתי משפט מחוזיים שונים, אשר אינם מחויבים זה לתקדימו של זה, לפסוק באופן שונה בשאלה מהותית זאת וייצרו חוסר אחידות במשפט הפדרלי.

25 שם.

26 שם, דעת המיעוט, בעמ' 3.

27 שם, דעת המיעוט, בעמ' 6-7.

28 שם, דעת המיעוט, בעמ' 9.

29 שם, דעת המיעוט, בעמ' 12.

ה. סיכום

פסק דין זה הוא דוגמה מצוינת ליכולת של שופטי בית המשפט העליון האמריקני (ומשפטנים בכלל) לדון לעומק בכל נושא פרט לנושא העיקרי שבו דנה העתירה.³⁰ במקרה דנן, בזכותם של בני זוג מאותו המין להינשא.

שופטי הרוב יצאו מנקודת הנחה כי ישנם סכסוכים שלבית המשפט אין סמכות לדון בהם אפילו הם נוגעים לעקרונות יסוד של השיטה המשפטית, ואפילו אם הימנעות מפתרונם יתיר על כנו אי-צדק או בעיה בלת-פתורה שתמצא דרכה בשנית לפתחו של בית המשפט. גישתם של שופטי הרוב נשענת על הבנה של שיטת הממשל האמריקנית כשיטה שבה קביעת הנורמות בסיסיות נתונה בראש וראשונה לרשויות הפוליטיות וכי בהיעדר פגיעה ממשית בזכויות הפרט אין זה מתפקידו של בית המשפט להתערב בקביעת נורמות אלה.

שופטי המיעוט יצאו מנקודת הנחה שונה, שלפיה גורמים מבניים של מערכת המשפט, כגון האיזון בין הרשויות הפוליטיות ומשאל העם ככלי לקביעת נורמות, מצדיקים את הרחבת זכות העמידה; שאם לא כן, נותרת הזכות לשינוי חקיקתי באמצעות משאל עם ללא תרופה ויכולת אכיפה.

³⁰ ראו לעניין זה את המאמר האלמותי של פליקס כהן – Felix Cohen, *Transcendental Nonsense and the Functional Approach*, 35 COLUM. L. R. 809 (1935).